

NATUURNETWERK NEDERLAND

NAT BOS

GROTE GRAZERS

Iconisch en beeldbepalend voor de Maashorst zijn de grote grazers: de wisent, exmoorpony en tauros. De wisent, ook wel de Europese bizon, is nauw verwant aan de Amerikaanse bizon. En de tauros is voortgekomen uit een fokprogramma bedoeld om een rund terug te fokken die zoveel mogelijk overeenkomt met het uitgestorven oerrund. Een effect van begrazing door deze grote grazers is de ontwikkeling van microklimaten; dit zijn plekjes die van elkaar verschillen in temperatuur en structuur. Zo maakt een stier open plekken (stierenkuilen) om vrouwtjes te imponeren. Het open zand in deze kuil vormt leefgebied voor de grijze zandbij om zijn nest in te bouwen. Ook kunnen planten zoals de kleine grondster hierin ontkiemen.

Grote grazers eten verschillende delen van grassen en kruiden. Hierdoor ontstaan open plekjes en verschillende types plantengroei. Daar waar de grazers niet kunnen komen ontstaan ruigtes. Dagvlinders zoals het bruin blauwtje en hooibeestje, maken gebruik van verschillende planten om nectar te verzamelen en eitjes te leggen. Open plekken warmen snel op, waar koudbloedige dieren zoals rugstreeppad en levendbarende hagedis dankbaar gebruik van maken.

DOOD DOET LEVEN

Een natuurgebied kent naast de eerder-genoemde grazers ook roofdieren. Dieren zoals de vos en steenmarter zoeken 's avonds en 's nachts een groot gebied af op zoek naar een prooi. Daar waar een dier doodgaat, bloeit een diversiteit aan leven op. Aaseters zoals de raaf en rode wouw profiteren hiervan. De grauwe klauwier vangt insecten, reptielen en zelfs kleine zoogdieren en vogels. Hij spietst deze aan puntige takken zoals die van de eenstijlige meidoorn, voordat hij ze opeet.

Eten en gegeten worden speelt zich ook op kleinere schaal af. Kleinere dieren zonder wervels zoals de borstelroovlieg eten ook met de aaseters mee. In mest, achtergelaten door de grazers, legt de driehoornmestkever haar eieren. En de gewone vlinderdoder is een graafwesp die een vlinder vangt en verlamt, om deze later naar haar nest te slepen als voedsel.

In het plantenrijk zijn rovers erg zeldzaam. Toch zijn er vleesetende planten die een bijzondere manier hebben gevonden om aan eiwitten te komen. De kleine zonnedaauw produceert een kleverige substantie, waarmee kleine insecten worden gelokt, gevangen en verteerd.

Palmstraat (Google Maps)

Erenakkerstraat (Google Maps)

Weversweg (Google Maps)

GEBIEDSKENMERKEN

Oppervlakte 825 ha

Functie Natuurnetwerk Nederland
Bodem Veldpodzol- en duinvaaggronden
Overig

KARAKTERISTIEK

Ten noorden van Uden ligt het natuurgebied Maashorst. Dwars door het gebied loopt de Peelrandbreuk. Het woord horst is een benaming voor een hoger gelegen deel van een gebied bij een breuklijn.

Hier lag al vanaf 1850 de Schaijksche Heide. Het huidige gebied betreft aanplant van naaldbos uit de jaren '30 - '40 van de vorige eeuw, omgeven door oude landerijen en kleine heiderestanten. Tegenwoordig wordt het gebied gebruikt voor natuurontwikkeling en recreatie. Het wordt gekenmerkt door een afwisselend open gebied de 'Brobbelbies' en bosrijk gebied met vochtige plekken zoals vennen.

Ambassadeur:
levendbarende hagedis

VOCHTIGE VENNEN

Het bosachtige gebied wordt afgewisseld met open plekken met vennen. Dit zijn ware oases van leven, waar veel soorten worden gezien. Bijzonder voor de Maashorst is het verschijnsel dat ‘Wijst’ wordt genoemd; hier komt langs de Peelrandbreuk ijzerrijk kwelwater omhoog. Planten met speciale eisen aan de vochtigheid van hun groeiplaats zoals veenpluis, geoord veenmos, oeverkruid, gewone dophei en moerashertshooi zijn hier te vinden. Aan de oevers verschuilen zich amfibieën zoals de alpen-watersalamander, heikikker en kamsalamander. 's Avonds zijn deze soorten actief op zoek naar insecten. In het voorjaar leggen ze eieren in het water, waar de larven zich in de zomer ontwikkelen. De vennen zijn leefgebied voor zeldzame libellen zoals de gevlekte witsnuitlibel en venwitsnuitlibel. De larven van de venwitsnuitlibel leven in de vennetjes. Zodra het tijd is komen ze het water uit om een volledige libel te worden, dit noemen we ook wel uitsluipen. Dit doen ze vaak in de beschutting van oever-begroeiing, waardoor dit moeilijk te zien is. Als je deze bijzondere libel wilt zien, moet je veel geluk hebben! Vaak vliegen ze snel weg van het water.

HET BOS ONTWIKKELT ZICH

Nadat het bos is aangeplant op de Schaijksche heide heeft het zich in een kleine eeuw kunnen ontwikkelen. Daar waar bossen ouder worden ontstaan interessante leefgebieden voor dieren en planten.

Eén soort die gebruik maakt van oude en dode bomen is de zwarte specht. Deze schuwe vogel eet mieren en larven van kevers. Voor een nest hakt de zwarte specht een groot gat in een dikke boom, dat op zijn beurt later weer benut kan worden door uilen, vleermuizen of marters. Ook de rankende helmbloem is een echte bossoort. Deze plant heeft een creatieve strategie gedacht om haar zaden te verspreiden. Aan elk zaadje zit een zogeheten ‘mierenbroodje’, een stof die als voedsel dient voor bosmieren. Deze mieren nemen dit dan ook mee naar het nest. Zo verspreidt de rankende helmbloem zich door het bos met hulp van de bosmier.

De kale bosmier heeft een ver ontwikkelde levens-gemeenschap op de bosbodem. De kolonie wordt aangevoerd door één koningin, die door werksters van voedsel en veiligheid wordt voorzien. Zoek in de dichte bossen naar de iconische mierenhopen! Hier is te zien dat er in een ouder bos sprake is van een levenscyclus met verschillende dieren en planten die hun rol vervullen. De bomen groeien en sterven af, de mier eet dood hout en de specht eet de mier.

De kruisbek is ook een echte vogel van naaldbossen. Deze trekvogel heeft een speciale bek waarmee hij dennen- en sparrenkegels kan openbreken om de zaden te kunnen eten. Echt geheimzinnig is de nachtzwaluw, die in open dennen-bossen en boven heidevelden te vinden is. Daar jaagt deze elegante, donkere vogel op vliegende insecten zoals nachtvinders.

WAARGENOMEN SOORTEN

(ZOALS BEKEND IN NATIONALE DATABANK FLORA EN FAUNA)

VOGELS

- Blauwe kiekendief
- Boomleeuwerik
- Grauwe klauwier
- Koekoek
- Kruisbek
- Nachtzwaluw
- Raaf
- Rode wouw
- Tapuit
- Zwarte specht

ZOOGDIEREN

- Das
- Dwergmuis
- Eekhoorn
- Haas
- Ree
- Steenmarter
- Tauros
- Vos
- Wezel
- Wisent

VLEERUIZEN

- Franjestaart
- Gewone dwergvleermuis
- Gewone grootoorvleermuis
- Laatvlieger
- Rosse vleermuis
- Ruige dwergvleermuis
- Watervleermuis

DAGVLINDERS

- Bruin blauwtje
- Groot dikkopje
- Grote vos
- Hooibeestje
- Kleine parelmoervlinder
- Kleine vuurvlinder
- Koevinkje
- Oranje zandoogje
- Oranjetipje
- Veldparelmoervlinder

LIBELLEN

- Bruine winterjuffer
- Gevlekte witsnuitlibel
- Grote keizerlibel
- Platbuik
- Tangpantserjuffer
- Venwitsnuitlibel
- Viervlek
- Watersnuffel
- Zwarte heidelibel
- Zwervende pantserjuffer

REPTIELEN, AMFIBIEËN & VISSSEN

- Alpenwater-salamander
- Gewone pad
- Groene kikker (onb.)
- Heikikker
- Kamsalamander
- Kleine watersalamander
- Levendbarende hagedis
- Rugstreeppad
- Tiendoornige stekelbaars

OVERIGE ONGEWERVELDEN

- Borstelroofvlieg
- Driehoornmestkever
- Gewone vlinderdoder
- Grijs zandbij
- Kale bosmier
- Korrelschalebijter
- Sigaarzakdrager
- Veldkrekel
- Zuidelijk spitskopje
- Zuringspanner

VAATPLANTEN

- Bochtige smele
- Eenstijlige meidoorn
- Gewone dophei
- Grondster
- Kleine zonnedauw
- Mannetjesereprijs
- Moerashertshooi
- Oeverkruid
- Rankende helmbloem
- Veenpluis

OVERIGE

- Amethistzwam
- Berkenzwam
- Geoord veenmos
- Kleverig koraalzwammetje
- Open rendiermos
- Roodgerande houtzwam
- Ruitjesbovist
- Vankenspootje
- Vliegenzwam
- Kegelmorielje

Grauwe klauwier
(G.J. Assink)

Natuurgebied Maashorst
(T. Versluis)

Venwitsnuitlibel
(H. Looman)

BEN JE BENIEUWD WAT ER OP DIT MOMENT AAN SOORTEN WORDT GEZIEN?

Neem eens een kijkje op waarneming.nl. Hier vullen vrijwilligers hun waargenomen soorten in. Steeds meer mensen voeren in wat ze hebben gezien. Op die manier leren we welke soorten voor kunnen komen. Deze kennis vormt een basis voor bescherming van biodiversiteit. Wil je zelf een bijdrage leveren of soorten leren kennen? Dan is er een app voor op je telefoon die aan de hand van foto's kan herkennen welke soort je hebt gezien. Kijk op ObsIdentify.

'AMBASSADEUR' VAN DIT DEELGEBIED IS DE LEVENDBARENDE HAGEDIS.

De 'ambassadeur' van het gebied is de levendbarende hagedis. Deze soort is gekozen als vertegenwoordiger, omdat in dit deelgebied kansen voor verbetering van het leefgebied zijn. Net als alle andere soorten heeft de levendbarende hagedis behoefte aan vocht, verblijfplaatsen en veiligheid. Als het goed gaat met de ambassadeur kunnen veel andere soorten meeliften op zijn succes.

VOORWAARDE & VERBETERMAATREGEL VOOR DE AMBASSADEUR

-

Vocht: De levendbarende hagedis is een soort die van vocht houdt. Door sloten minder diep te maken blijft het gebied vochtig voor de hagedis. Er kunnen bijvoorbeeld ook wadi's worden aangelegd.
-

Verblijfplaats: De levendbarende hagedis komt voor in open en halfopen landschappen met structuurrijke vegetaties. Het leefgebied van de levendbarende hagedis wordt geholpen door weinig beheer, gericht op het behoud of ontstaan van veel verschillende planten.
-

Veiligheid: Verstoring en recreatie zijn negatief voor de levendbarende hagedis. Motorverkeer, fietsers en loslopende honden vormen een gevaar voor de soort. Gedeeltes van het gebied die erg geschikt zijn voor de levendbarende hagedis kunnen voor recreatie worden gesloten.

Levendbarende hagedis (H. Looman)

VERBETERMAATREGELN

HUIDIGE SITUATIE	GEWENSTE SITUATIE	HOE GEWENSTE SITUATIE BEREIKEN?	
		GEMEENTE	INWONERS
Veel aangeplant naalddhout.	Meer variatie in leeftijd en soorten.	Maak veel open plekken waar de ambassadeur kan opwarmen.	De tuinen beter laten aansluiten aan de soorten en structuur van het bos.
Weinig verschil aan structuur, boomsoorten en leeftijd van de bomen.	De bossen zijn natter en hebben minder te maken met droogte.	Sloten minder diep maken om het bos natter te maken.	Rommelhoekjes laten ontstaan waar de ambassadeur kan overwinteren en schuilen.
De bossen hebben vaak te maken met droogte.	Meer structuur en er zijn meer open plekken.	Het leefgebied verbeteren voor kritische soorten.	Vervang verharding die niet persé noodzakelijk is, met groen.
Weinig bodemleven.	Meer staand en liggend dood hout.	Verbeteren strooisellaag door inbreng van rijke strooiselsoorten.	Waterpartijen aanleggen met ondiepe oevers waar de ambassadeur kan jagen.
Veel verzuring.	Meer zeldzame soorten horend bij het gebied.	Van nature voorkomende (inheemse) loofbomen en struiksoorten inbrengen.	Regenwater afkoppelen.
	Zo min mogelijk invloed van menselijk beheer.	Meer dood hout en structuur creëren door ringen en door het omduwen van bomen.	Aanplanten van diverse van nature voorkomende (inheemse) bomen, struiken en kruidensoorten.

